

WYROK Z DNIA 12 MARCA 1999 R.

(WKN 37/98)

Możliwość przypisania wystawcy czeku bez pokrycia przestępstwa określonego w art. 61 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo czekowe (Dz. U. Nr 37, poz. 283) zachodzi jedynie wtedy, gdy zapłata czeku nie nastąpiła, wskutek czego posiadacz czeku poniósł szkodę.

Przewodniczący : sędzia SN płk J. Steckiewicz (sprawozdawca)

Sędziowie SN : płk A. Kapłon, płk Z. Stefaniak

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej : ppłk J. Żak

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w dniu 12 marca 1999 r. na rozprawie sprawy Arkadiusza G., skazanego prawomocnie za popełnienie przestępstwa określonego w art. 199 § 1 d.k.k. w zw. z art. 61 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo czekowe (Dz. U. Nr 37, poz. 283) w zw. z art. 58 d. k.k. na karę 6 miesięcy ograniczenia wolności i 600 zł grzywny oraz podanie wyroku do publicznej wiadomości, z powodu kasacji, wniesionej na korzyść skazanego przez Prokuratora Generalnego od wyroku Wojskowego Sądu Garnizonowego w W. z dnia 30 czerwca 1998 r.

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę p r z e k a z a ł do ponownego rozpoznania Wojskowemu Sądowi Garnizonowemu w W.

Z u z a s a d n i e n i a :

Wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w W. z dnia 30 czerwca 1998 r. Arkadiusz G. skazany został za popełnienie czynu polegającego na tym, że : „ będąc posiadaczem konta osobistego w Banku Zachodnim S.A. Oddział w Z. i znając postanowienia regulaminu otwierania oraz prowadzenia kont osobistych, działając w warunkach przestępstwa ciągłego, dokonał realizacji

9 czeków, na które nie miał pokrycia na posiadanym koncie osobistym, dokonując przywłaszczenia 4500 zł, na szkodę Banku Zachodniego S.A. Oddział w Z. ”, tj. za popełnienie przestępstwa określonego w art. 199 § 1 d. k.k. w zb. z art. 61 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo czekowe (Dz. U. Nr 37, poz. 283) i w zw. z art. 58 d. k.k., za co wymierzono mu kary 6 miesięcy ograniczenia wolności, 600 złotych grzywny (na podstawie art. 61 cyt. ustawy) oraz podania wyroku do publicznej wiadomości.

Wyrok ten uprawomocnił się w pierwszej instancji.

W dniu 27 listopada 1998 r., na zasadzie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego ... (Dz. U. Nr 89, poz. 443) Prokurator Generalny wniósł kasację od tego wyroku „ w części dotyczącej skazania na podstawie art. 61 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo czekowe i w oparciu o przepis art. 523 k.p.k. i 526 § 1 k.p.k. oraz art. 425 § 2 k.p.k., a także art. 427 § 1 i 2 w zw. z art. 518 k.p.k. ” zarzucił mu „ mające istotny wpływ na treść zapadłego orzeczenia, rażące naruszenie prawa materialnego – art. 61 ustawy z dnia 29 kwietnia 1936 r. Prawo czekowe (Dz. U. Nr 37, poz. 283), przez niezasadne przyjęcie, iż oskarżony dopuścił się określonego przestępstwa (w zbiegu kumulatywnym), podczas gdy swoim zachowaniem nie wyczerpał jego ustawowych znamion ”.

Podnosząc ten zarzut Prokurator Generalny wniósł „ o zmianę zaskarżonego wyroku przez przyjęcie, że Arkadiusz G. swym zachowaniem wyczerpał wyłącznie znamiona czynu z art. 199 § 1 d. k.k. w zw. z art. 58 d. k.k. i wyeliminowanie z podstawy skazania art. 61 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo czekowe (Dz. U. Nr 37, poz. 283) oraz uchylenie opartej na tym przepisie kary grzywny w kwocie 600 złotych ”.

Uzasadniając kasację, jej autor wywiódł, że oskarżonemu nie można było przypisać popełnienia przestępstwa z art. 61 Prawo czekowe, bowiem nie doszło do wypełnienia jednego ze znamion tego czynu „ w postaci nieotrzymania zapłaty przez posiadacza czeku ”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje :

Kasacja, w której kwestionuje się kwalifikację prawną czynu jest zasadna, bowiem trafny jest pogląd, że samo tylko wystawienie czeku bez pokrycia nie pociąga za sobą odpowiedzialności karnej określonej w art. 61 prawa czekowego.

Czek jest dokumentem o przypisanej przez prawo formie, zawierającym skierowane do banku polecenie posiadacza rachunku czekowego w banku wypłacenia określonej sumy pieniężnej wskazanej przez niego osobie lub okazicielowi czeku (por. T. Szenta : Prawo wekslowe i czekowe, komentarz, Warszawa 1974 r., s. 119). Mówiąc lapidarnie czek jest środkiem zapłaty. Wystawiający czek powinien mieć jego pokrycie na swoim koncie w postaci zgromadzonego wkładu (fundusz do rozporządzenia). Dopuszczalne jest również, na podstawie indywidualnej umowy pomiędzy posiadaczem rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego, a bankiem wystawienie dyspozycji wypłat pieniężnych ponad sumę zgromadzonego wkładu i spowodowanie przez to tzw. salda debetowego. Saldo debetowe określane jest wielokrotnością comiesięcznych przelewów (wpłat) i z reguły nie może przekraczać trzykrotności kwoty przekazywanej każdego miesiąca do banku przez właściciela konta.

Stan faktyczny sprawy będącej przedmiotem rozprawy kasacyjnej nie budzi wątpliwości – Arkadiusz G. wystawił i zrealizował 9 czeków, których wartość przekraczała fundusz potrzebny do rozporządzania nim (wkład) oraz kwotę, którą mógł rozporządzać na podstawie umowy z bankiem.

Jak wynika z uzasadnienia orzeczenia zaskarżonego kasacją, powodem przypisania Arkadiuszowi G. przestępstwa określonego w art. 61 Prawa czekowego było to, że : ... „, wystawił czek nie mając u trasata potrzebnego funduszu do rozporządzania nim ”.

Twierdzenie to nie jest zasadne, jeżeli uwzględni się przedmiot ochrony prawnokarnej przewidzianej w art. 61 prawa czekowego.

Nie ulega wątpliwości, a wynika to zarówno z poglądów komentatorów, jak i praktyki orzeczniczej Sądu Najwyższego (patrz : Prawo Wekslowe i Czekowe, Komentarz, tom II, Kraków 1936 r., s. 1080 i dalsze – również zawarte tam orzeczenia), że przedmiotem ochrony prawnokarnej przewidzianej w powołanym przepisie, jest bezpieczeństwo prawnego i gospodarczego obrotu czekami. Czek, jako środek płatniczy służy bowiem do szybkiego i pewnego obrotu, a ustawa – Prawo czekowe (w art. 61) poprzez odpowiednią sankcję karną ma zapewnić zaufanie do operacji finansowych związanych z jego obrotem.

Z tej właściwości czeku oraz zastawienia art. 61 i art. 60 prawa czekowego (przepis ten określa warunki odpowiedzialności cywilnej wystawcy czeku) wynika, że oba te przepisy prawa czekowego za cel mają ochronę dobra prawnego tylko posiadacza czeku, a nie dobra trasata (patrz szerzej na ten temat uchwała SN z dnia 23 czerwca 1992 r. I KZP 23/92, OSNKW 1992, z. 9 – 10, poz. 68).

Skoro tak, to samo tylko wystawienie czeku bez pokrycia nie wypełnia znamion określonych w art. 61 prawa czekowego. Możliwość przypisania popełnienia przestępstwa określonego w art. 61 prawa czekowego zachodzi natomiast wówczas, gdy po wystawieniu czeku bez pokrycia, a więc powyżej zgromadzonego wkładu lub umowy zawartej z bankiem, nie nastąpi jego zapłata.

Przestępstwo, o którym mowa jest przestępstwem skutkowym. Składa się na nie działanie sprawcy, który u trasata nie ma pokrycia na jego realizację oraz skutek w postaci odmowy zapłaty czeku.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że ze strony sądu pierwszej instancji doszło do rażącego naruszenia prawa materialnego, które miało istotny wpływ na treść wyroku, bowiem oskarżonemu przypisano przestępstwo, którego nie popełnił i wymierzono za nie karę, a zatem kasację należało uznać za uzasadnioną, co do istoty. Zawarta w niej propozycja rozstrzygnięcia (zmiany

wyroku) nie może być jednak uwzględniona, gdyż nie chodzi tylko o zwykłe poprawienie kwalifikacji prawnej czynu. Stosuje się więc art. 537 k.p.k., który określa postacie rozstrzygnięć, jakie mogą być wydane w postępowaniu kasacyjnym, a zatem Sąd Najwyższy po rozpoznaniu sprawy może : oddalić kasację, albo uchylić w całości lub w części zaskarżone orzeczenie. Uchylając zaskarżone orzeczenie Sąd Najwyższy przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania, umarza postępowanie – lub jeżeli skazanie jest oczywiście niesłuszne – uniewinnia oskarżonego (...)